

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ

Кафедра дизайну і технологій

РОБОЧА ПРОГРАМА ОБОВ'ЯЗКОВОЇ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ
ОХОРОНА ПРАЦІ І ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

Галузь знань **06 Журналістика**
Спеціальність **061 Журналістика**
Освітня програма **Журналістика**

Рівень вищої освіти **перший (бакалаврський)**

Зведені дані про вивчення освітньої компоненти:

Форма навчання	Курс	Семестр	Кількість кредитів	Кількість годин	Аудиторні заняття						Самостійна робота	Семестровий контроль	
					Разом	Лекції	Практичні (семінарські) заняття	Лабораторні заняття	Дрібногрупові заняття	Індивідуальні заняття		Залік	Іспит
денна	3	5	3	90	30	30					60	5	

КИЇВ – 2022

Охорона праці і екологічна безпека: робоча програма освітньої компоненти. Київ: КНУКіМ, 2022. 24 с.

Розробник:

Рибалко Ю.В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дизайну і технологій

Наведено рекомендації з вивчення освітньої компоненти «Охорона праці і екологічна безпека» та основні теми для вивчення. Подано теми і плани лекцій, завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти, перелік інформаційних джерел.

Рецензент:

Швець І. В., кандидат біологічних наук, старший викладач кафедри дизайну і технологій Київського національного університету культури і мистецтв

Схвалено рішенням кафедри дизайну і технологій Київського національного університету культури і мистецтв
Протокол № 23 від 29 червня 2022 р.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Київського національного університету культури і мистецтв
Протокол № 18 від 25 липня 2022 р.

ЗМІСТ

1. Мета та завдання, передумови вивчення освітньої компоненти	4
2. Структура освітньої компоненти	5
3. Програма освітньої компоненти	6
4. Теми і плани лекцій	10
5. Теми і завдання для самостійної роботи	13
6. Питання до заліку	17
7. Критерії оцінювання знань здобувача вищої освіти та шкала оцінювання	20
8. Рекомендовані інформаційні джерела	23

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ, ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

Мета: оволодіння системою правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження здоров'я і працездатності людини в процесі трудової діяльності, отримання знань в галузі охорони праці та теоретичних основ безпеки життєдіяльності з екологічної безпеки, раціонального природокористування, збереження і відтворення природних ресурсів, захисту екологічних прав громадян та інтересів держави.

Завдання:

- забезпечення гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах конкретних галузей господарювання через ефективне управління охороною праці;
- формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку;
- надання підґрунтя для вивчення екологічних проблем в сучасних умовах України, області, району, села та шляхи їх подолання;
- бачення та розуміння вирішення сучасних екологічних проблем;
- отримання знань щодо основних принципів взаємовідношень між організаціями, популяціями і угрупованнями та навколишнім середовищем;
- вміння оцінювати негативні наслідки антропогенного впливу на стан атмосферного повітря, природних вод, ґрунтового покриву, геологічного середовища та біоценозів;
- на базі загально-екологічних знань вміти приймати правильні рішення з питань збалансованого співіснування людини і природи;
- розвивати здібності й уміння щодо впровадження екологічно безпечної діяльності людини.

Предмет: правове забезпечення заходів щодо охорони праці фахівців галузі; особливості розвитку професійно зумовлених захворювань фахівців; санітарно-гігієнічна характеристика виробничих факторів середовища та трудового процесу.

У результаті вивчення освітньої компоненти здобувачі вищої освіти повинні набути такі програмні *компетентності*:

загальні :

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК06. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

Нормативний зміст підготовки здобувачів вищої освіти, сформульований у термінах **результатів навчання**:

ПРН1. Пояснювати свої виробничі дії та операції на основі отриманих знань.

ПРН6. Планувати свою діяльність та діяльність колективу з урахуванням цілей, обмежень та передбачуваних ризиків.

Передумови вивчення освітньої компоненти

Передумов для вивчення освітньої компоненти «Охорона праці і екологічна безпека» немає.

2. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

№ з/п	Назва розділу і теми	Кількість годин						
		Усього годин	Аудиторні години					Самостійна робота
			Лекції	Практичні (семінарські)	Лабораторні	Дрібногрупові	Індивідуальні	
РОЗДІЛ 1. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ ПРИРОДНИЧИХ, СОЦІАЛЬНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ НАУК								
1.1.	Екологія та захист довкілля	6	2					4
1.2.	Фактори ризику для здоров'я людини (водні ресурси)	6	2					4
1.3.	Фактори ризику для здоров'я людини (грунти)	4	2					2
1.4.	Середовище життєдіяльності людини: можливі екологічні ризики	8	4					4
1.5.	Небезпеки глобального характеру та надзвичайні ситуації	6	2					4
	Разом за 1 розділ	30	12					18
РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ								
2.1.	Організація праці, загальні положення. Правові та організаційні основи охорони праці	10	4					6
2.2.	Реєстрація, повідомлення про нещасні випадки, їх розслідування і облік	10	2					8
2.3.	Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії	10	2					8
2.4.	Освітлення виробничих приміщень	12	4					8
2.5.	Основи виробничої безпеки. Електробезпека. Виробничий шум і вібрація, ультразвук та інфразвук	6	2					4
2.6.	Психологія ризику та трудові відносини. Управління ризиками. Методи оцінки ризику	12	4					8
	Разом за 2 розділ	60	18					42
	Разом за 5 семестр	60	18					42
	Всього	90	30					60

3. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ

РОЗДІЛ 1. ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА В СИСТЕМІ ПРИРОДНИЧИХ, СОЦІАЛЬНИХ ТА ТЕХНІЧНИХ НАУК

ТЕМА 1.1. ЕКОЛОГІЯ ТА ЗАХИСТ ДОВКІЛЛЯ

Головні завдання сучасної екології. Визначення поняття «екологія». Предмет і завдання. Фундаментальні і прикладні розділи екології. Закон України «Про екологічну діяльність». Загальні поняття навантаження на природне середовище. Антропогенна діяльність – основні поняття, розділи. Природні ресурси та їх класифікація. Перші екологічно-небезпечні здобутки людини. Методи екологічних досліджень.

Джерела природного забруднення атмосферного повітря: газоподібного, аерозольного, радіоактивного. Поняття про забруднення атмосфери. Джерела антропогенного забруднення: теплоенергетика (теплові й атомні електростанції), чорна і кольорова металургія, вугільна, нафтовидобувна, нафтопереробна, хімічна промисловість; промисловість будівельних матеріалів; транспорт, сільське господарство; побутове забруднення. Класифікація антропогенних забруднювачів. Інгрєдєнтне забруднення: механічне, хімічне, біологічне; параметричне; теплове, шумове, світлове, електромагнітне, радіоактивне.

ТЕМА 1.2. ФАКТОРИ РИЗИКУ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ (ВОДНІ РЕСУРСИ)

Техногенні екологічні катастрофи, пов'язані з гідросферою України. Водні ресурси планети, їх запас і розподіл. Ресурси води України, області. Проблеми від зростання споживання води. Збільшення споживання води промисловістю, для побутових потреб і в сільському господарстві. Проблеми водних ресурсів і заходи, спрямовані на поліпшення джерел води. Значення підземних вод. Економія прісної води. Забруднення внутрішніх водойм, підземних вод, радіоактивне забруднення води. Екологічний стан водойм України. Заходи щодо зменшення ступеня забруднення води: методи очищення побутових стічних вод, використання стічних вод для зрошення, замкнуті технології водозабезпечення. Нормативні вимоги до якості води.

ТЕМА 1.3. ФАКТОРИ РИЗИКУ ДЛЯ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ (ГРУНТИ)

Природні і техногенні екологічні катастрофи, пов'язані з літосферою. Антропогенні впливи на ґрунти в Україні. Законодавство з охорони літосфери в цілому та родючих земель зокрема. Ґрунт - основний засіб виробництва в господарстві. Охорона ґрунту від виснаження. Ерозія ґрунтів і шкода, що завдається нею. Охорона ґрунтів від водної ерозії. Захист ґрунтів від віetroвої ерозії. Забруднення та засмічення ґрунтів. Меліорація земель та її екологічні наслідки. Сучасний стан ґрунтів України та шляхи його поліпшення. Контроль і

управління якістю ґрунтів. Охорона і раціональне використання земних надр. Рекультивація порушення земель.

ТЕМА 1.4. СЕРЕДОВИЩЕ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ: МОЖЛИВІ ЕКОЛОГІЧНІ РИЗИКИ

Модель життєдіяльності людини. Головні визначення – безпека, загроза, небезпека, надзвичайна ситуація, ризик. Безпека людини, суспільства, національна безпека. Культура безпеки як елемент загальної культури, що реалізує захисну функцію людства. Аксиоми безпеки життєдіяльності. Методологічні основи безпеки життєдіяльності. Системний підхід у безпеці життєдіяльності. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек.

ТЕМА 1.5. НЕБЕЗПЕКИ ГЛОБАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ ТА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ

Зміна клімату на планеті: причини та наслідки цього явища. Можливість використання геофізичної зброї. Отруйні речовини. Історія виникнення та використання отрут. Бойові отруйні речовини різного механізму дії. Тероризм з використанням отруйних речовин.

Вплив на людину фізичних чинників біосфери. Шумове забруднення довкілля та його вплив на здоров'я та самопочуття. Ультрафіолетове опромінення та механізми захисту від нього. Вплив хімічних забруднень на організм людини та біосферу. Вплив на людину важких металів. Пестициди, ПАВ, діоксини як небезпечні забруднювачі довкілля. Побутова хімія і здоров'я людей (миючі засоби, будівельні матеріали, синтетичний одяг, посуд з полімерних матеріалів та ін.). Наркотичні засоби та їхній вплив на здоров'я людини. Алкоголь та паління як фактори впливу на нервову систему. Харчові домішки та їх вплив на організм: консерванти; барвники; підсилювачі смаку та ін. Проблема ГМО. Екологічне маркування. Біотичні впливи як потенційно небезпечні фактори довкілля. Природні отрути тварин, рослин та мікроорганізмів. Отруйні рослини. Допомога при отруєнні рослинами. Мікотоксини як продукти вторинного метаболізму мікроміцетів. Антибіотики та проблеми виникнення резистентності до них.

РОЗДІЛ 2. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ

ТЕМА 2.1. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦІ, ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ. ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

Поняття, предмет, значення, характеристика нормативно-правової бази охорони праці. Поняття і предмет охорони праці, охорона праці як суспільний чинник. Стан охорони праці, виробничого травматизму, професійної захворюваності, невиробничого травматизму в Україні. Основні поняття у галузі охорони праці, терміни визначення. 8 9 Основні законодавчі акти України, що стосуються проблем охорони праці: Конституція України, Закони України «Про охорону праці», «Про охорону здоров'я», «Про пожежну безпеку», «Про

використання ядерної енергії та радіаційний захист», «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», Кодекс Законів про працю України. Правове поле цих актів законодавства і коло питань, на які поширюється їх дія щодо охорони праці.

ТЕМА 2.2. РЕЄСТРАЦІЯ, ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО НЕЩАСНІ ВИПАДКИ, ЇХ РОЗСЛІДУВАННЯ І ОБЛІК

Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій та заходи щодо їх профілактики. Вимоги Закону України «Про охорону праці» щодо розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій. Розслідування, облік та аналіз нещасних випадків, професійних захворювань і аварій як основа для розробки профілактичних заходів щодо їх запобігання та вирішення соціальних питань, пов'язаних з нещасними випадками, професійними захворюваннями та аваріями. «Положення про розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на підприємствах, в установах і організаціях». Нещасні випадки, що підлягають розслідуванню згідно з Положенням.

ТЕМА 2.3. ОСНОВИ ФІЗІОЛОГІЇ, ГІГІЄНИ ПРАЦІ ТА ВИРОБНИЧОЇ САНІТАРІЇ

Поняття «фізіологія», «гігієна праці» та «виробнича санітарія». Фізіологія праці, вплив процесу праці на функціонування організму і його систем. Біохімічні процеси в організмі — основа підтримки життєдіяльності організму та його окремих систем. Фізіологія ручної, механізованої, конвеєрної, розумової праці, праці з використанням засобів обчислювальної техніки. Роль центральної нервової системи у трудовій діяльності людини. Втома. Вплив факторів виробничого середовища (повітря робочої зони, шумового клімату, освітлення, вібрації, промислових випромінювань) на функціонування організму і його систем у процесі праці — поле компетенції гігієни праці як науки.

ТЕМА 2.4. ОСВІТЛЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ПРИМІЩЕНЬ

Виробниче освітлення, значення, види. Природне освітлення. Нормативні документи, значення виробничого освітлення, види виробничого освітлення, вимоги санітарних норм активів щодо їх застосування. Основні поняття системи світлотехнічних величин: сила світла, світловий потік, освітленість, якість, контрастність, видимість, фон.

ТЕМА 2.5. ОСНОВИ ВИРОБНИЧОЇ БЕЗПЕКИ. ЕЛЕКТРОБЕЗПЕКА. ВИРОБНИЧИЙ ШУМ І ВІБРАЦІЯ, УЛЬТРАЗВУК ТА ІНФРАЗВУК

Загальні поняття з електротравматизму; фактори, що впливають на характер ураження електричним струмом. Поняття «електробезпека», «електротравма» та «електротравматизм». Електротравматизм в Україні. Особливості

електротравматизму. Дія електричного струму на людину. Електричні травми місцеві та загальні (електричні удари). Причини летальних наслідків від дії електричного струму. Загальні поняття щодо шуму; дія шуму на організм людини. Визначення поняття «шум» — фізичного та фізіологічного. Параметри звукового поля: звуковий тиск, інтенсивність, частота, коливальна швидкість. Звукова потужність джерела звуку. Діапазон частот та звукового тиску, що сприймаються органами слуху людини, нижній поріг сприймання, поріг больового відчуття. Спектральна чутливість органів слуху людини. Рівні на чутливість органів слуху людини. Рівні звукового тиску та рівні звуку. Рівні звукової потужності джерела звуку. Класифікація шумів за походженням (механічні, гідро-, газо-, електродинамічні, транспортні, транспортно-технологічні, технологічні), за характером спектра та часовими характеристиками.

ТЕМА 2.6. ПСИХОЛОГІЯ РИЗИКУ ТА ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ. УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ. МЕТОДИ ОЦІНКИ РИЗИКУ

Поняття про психологію ризику. Статистичні дані при прогнозуванні нещасних випадків. Виробничий травматизм. Людина і його безпека на виробництві. Вплив на людину зовнішніх факторів. Управління ризиками. Методи оцінки ризику. Страховий ризик і страховий випадок. Психологія безпеки праці. Методика визначення втрат (матеріальних, середовища, людських, продукції).

4. ТЕМИ І ПЛАНИ ЛЕКЦІЙ

Тема 1.1. Екологія та захист довкілля

План

1. Визначення поняття «екологія».
2. Предмет і завдання. Фундаментальні і прикладні розділи екології.
3. Стан природних ресурсів і довкілля. Екологічні закономірності, їх зміст.
4. Водні ресурси планети, їх запас і розподіл.
5. Науково-технічний прогрес, хімізація та його наслідки.
6. Проблеми від зростання споживання води.

Рекомендовані інформаційні джерела: 4, 8, 10, 17, 21.

Тема 1.2. Фактори ризику для здоров'я людини (водні ресурси)

План

1. Техногенні екологічні катастрофи, пов'язані з гідросферою України.
2. Екологічний стан водойм України.
3. Водні ресурси планети, їх запас і розподіл.
4. Екологічні заходи щодо споживання води в Україні та в світі.

Рекомендовані інформаційні джерела: 5, 10, 14, 18, 23, 27.

Тема 1.3. Фактори ризику для здоров'я людини (грунти)

План

1. Природні і техногенні екологічні катастрофи, пов'язані з літосферою.
2. Охорона ґрунту від виснаження.
3. Сучасний стан ґрунтів України та шляхи його поліпшення.
4. Ерозія ґрунтів і шкода, що завдається нею.
5. Антропогенні впливи на ґрунти в Україні.

Рекомендовані інформаційні джерела: 6, 8, 10, 11, 14, 19.

Тема 1.4. Середовище життєдіяльності людини: можливі екологічні ризики

План

1. Методологічні основи безпеки життєдіяльності.
2. Таксономія, ідентифікація та квантифікація небезпек.
3. Безпека людини, суспільства, національна безпека.
4. Культура безпеки як елемент загальної культури, що реалізує захисну функцію людства.

Рекомендовані інформаційні джерела: 3, 9, 17, 21, 23, 28.

Тема 1.5. Небезпеки глобального характеру та надзвичайні ситуації

План

1. Історія виникнення та використання отрут.
2. Отруйні речовини.

3. Тероризм з використанням отруйних речовин.
4. Екологічне маркування.
5. Природні отрути тварин, рослин та мікроорганізмів.

Рекомендовані інформаційні джерела: 9, 13, 14, 21, 28.

Тема 2.1. Організація праці, загальні положення Правові та організаційні основи охорони праці

План

1. Міжгалузеві нормативні акти України про охорону праці.
2. Галузеві нормативні акти про охорону праці; приклади стосовно напряму підготовки і спеціальності.
3. Нормативні акти про охорону праці, що діють у межах підприємства.
4. Дидактичні засоби — структурні схеми поняття «охорона праці», Державного реєстру нормативних актів з охорони праці.

Рекомендовані інформаційні джерела: 9, 11, 17, 25, 26.

Тема 2.2. Реєстрація, повідомлення про нещасні випадки, їх розслідування і облік

План

1. Порядок і терміни розслідування нещасних випадків на виробництві. Склад комісії. Акт про нещасний випадок.
2. Розслідування нещасних випадків за заявами потерпілих чи осіб за дорученнями потерпілих. Порядок і терміни такого розслідування.
3. Спеціальне розслідування нещасних випадків, формування комісій спеціального розслідування і їх функції. Перелік документів, що входять до матеріалів спеціального розслідування.
4. Порядок розслідування аварій на виробництві, класифікація аварій, склад комісії.
5. Розслідування та облік нещасних випадків невиробничого характеру. «Положення про розслідування та облік нещасних випадків невиробничого характеру» — Постанова КСМУ від 05.05.1997 р. № 42.
6. Участь органів охорони здоров'я, місцевої виконавчої ради, підприємств, установ, організацій.

Рекомендовані інформаційні джерела: 9, 10, 12, 18, 23, 25, 30.

Тема 2.3. Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії

План

1. Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості виробничого процесу.
2. Виробнича санітарія як система заходів і засобів захисту працюючих від дії шкідливих і небезпечних факторів виробничого середовища.

3. Загальний підхід до оцінки умов праці та забезпечення умов праці, що відповідають нормативам.

Рекомендовані інформаційні джерела: 5, 7, 14, 19, 22, 28.

Тема 2.4. Освітлення виробничих приміщень

План

1. Природне освітлення, його значення як виробничого і фізіолого-гігієнічного чинника для працюючих.
2. Системи природного освітлення, вимоги санітарних нормативів щодо їх використання залежно від розмірів приміщень.
3. Нормування природного освітлення, коефіцієнт природного освітлення, розряди робіт за зоровою напругою, їх визначення для конкретних умов. Орієнтація робочих місць відносно світлових отворів.
4. Експлуатація систем природного освітлення.
5. Загальний підхід до проектування систем природного освітлення, етапи проектування, метод Данилюка.

Рекомендовані інформаційні джерела: 5, 10, 14, 18, 21.

Тема 2.5. Основи виробничої безпеки. Електробезпека. Виробничий шум і вібрація, ультразвук та інфразвук

План

1. Загальні поняття вібрації.
2. Вібрація як чинник гігієнічних умов праці.
3. Визначення поняття «вібрація». Параметри вібрації: амплітуда, віброшвидкість, віброприскорення, частота. Логарифмічні рівні віброшвидкості.
4. Причини вібрації: механічні, гідро-, газо- та електродинамічні. Джерела вібрацій.
5. Вібрації як позитивний і негативний чинник виробничого процесу. Класифікація вібрацій за походженням, локальні вібрації.

Рекомендовані інформаційні джерела: 2, 8, 10, 11, 17, 26.

Тема 2.6. Психологія ризику та трудові відносини. Управління ризиками. Методи оцінки ризику

План

1. Поняття про психологію ризику.
2. Статистичні дані при прогнозуванні нещасних випадків.
3. Виробничий травматизм. Людина і його безпека на виробництві.
4. Вплив на людину зовнішніх факторів. Управління ризиками.
5. Методи оцінки ризику. Страховий ризик і страховий випадок.
6. Психологія безпеки праці.

Рекомендовані інформаційні джерела: 1, 7, 10, 12, 13, 24.

5. ТЕМИ І ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1.1. Екологія та захист довкілля

Теоретичні питання

1. Визначення поняття «Екологія».
2. Що стоїть в основі екологізації?
3. Хто і коли вперше запропонував термін «екологія»?

Практичні завдання

1. Охарактеризувати значення екології для забезпечення життєдіяльності людини.
2. Висвітлити шляхи екологізації.
3. Визначити різницю між екологією та охороною навколишнього середовища.

Рекомендовані інформаційні джерела: 4, 8, 10, 16, 27.

Тема 1.2. Фактор ризику для здоров'я людини (водні ресурси)

Теоретичні питання

1. Бойові отруйні речовини різного механізму дії.
2. Історія виникнення та використання отрут.
3. Тероризм з використанням отруйних речовин.

Практичні завдання

1. Охарактеризувати коротко бойові отруйні речовини.
2. Описати основні галузі використання отрут.
3. Дати визначення поняттю отруйні речовини.

Рекомендовані інформаційні джерела: 2, 7, 10, 13, 28.

Тема 1.3. Фактори ризику для здоров'я людини (грунти)

Теоретичні питання

1. Природні отрути тварин, рослин та мікроорганізмів.
2. Біотичні впливи як потенційно небезпечні фактори довкілля.
3. Екологічне маркування.

Практичні завдання

1. Охарактеризувати вплив на людину важких металів.
2. Описати вплив на людину фізичних чинників біосфери.
3. Знати перелік мікотоксинів як продуктів вторинного метаболізму мікроміцетів.

Рекомендовані інформаційні джерела: 6, 8, 10, 12, 23, 27.

Тема 1.4. Середовище життєдіяльності людини: можливі екологічні ризики

Теоретичні питання

1. Безпека людини, суспільства, національна безпека.
2. Методологічні основи безпеки життєдіяльності.
3. Системний підхід у безпеці життєдіяльності.

Практичні завдання

1. Охарактеризувати моделі життєдіяльності людини.
2. Описати аксіоми безпеки життєдіяльності.

Рекомендовані інформаційні джерела: 7, 18, 20, 21, 29.

Тема 1.5. Небезпеки глобального характеру та надзвичайні ситуації

Теоретичні питання

1. Бойові отруйні речовини різного механізму дії.
2. Історія виникнення та використання отрут.
3. Тероризм з використанням отруйних речовин.

Практичні завдання

1. Охарактеризувати коротко бойові отруйні речовини.
2. Описати основні галузі використання отрут.
3. Дати визначення поняттю отруйні речовини.

Рекомендовані інформаційні джерела: 10, 12, 19, 28, 30.

Тема 2.1. Організація праці, загальні положення Правові та організаційні основи охорони праці

Теоретичні питання

1. Система управління охороною праці в організації.
2. Основні вимоги до побудови і функціонування системи управління охороною праці (СУОП). Забезпечення функціонування та побудова СУОП в організації

Практичні завдання

1. Питання правового регулювання в галузі охорони праці в законах «Про охорону здоров'я»,
2. Сформулювати «Про пожежну безпеку», «Про колективні договори і угоди» та ін. підзаконні нормативні акти.
3. Навести приклади ГОСТ ССБТ.

Рекомендовані інформаційні джерела: 9, 12, 13, 17, 29.

Тема 2.2. Реєстрація, повідомлення про нещасні випадки, їх розслідування і облік

Теоретичні питання

1. Виробничі травми, професійні захворювання, нещасні випадки виробничого характеру.
2. Інциденти та невідповідності.
3. Мета та завдання профілактики нещасних випадків професійних захворювань і отруєнь на виробництві.
4. Основні причини виробничих травм та професійних захворювань.
5. Розподіл травм за ступенем тяжкості.
6. Основні заходи по запобіганню травматизму та професійним захворюванням.

Практичні завдання

1. Умови і обставини виникнення небезпечних ситуацій. Виробничий травматизм та його причини. Методи аналізу травматизму (статистичний, 6 топографічний, монографічний, економічний).
2. Професійні захворювання та причини їх виникнення. Профілактика травматизму та професійних захворювань.
3. Порядок розслідування нещасних випадків. Дії свідків та потерпілих від нещасного випадку на виробництві.
4. Дії керівника підприємства після повідомлення про нещасний випадок на підприємстві.
5. Порядок створення комісії. Документи, що підлягають оформленню при нещасному випадку на виробництві чи професійному захворюванні.
6. Особливості розслідування групових нещасних випадків та нещасних випадків зі смертельним наслідком. Спеціальний порядок розслідування. Аварії та особливості їх розслідування. Розслідування нещасних випадків не виробничого характеру.

Рекомендовані інформаційні джерела: 1, 2, 7, 24, 28, 30.

Тема 2.3. Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії

Теоретичні питання

1. Показники вибухо-, пожежонебезпечних властивостей матеріалів і речовин.
2. Категорії приміщень за вибухо-, пожежонебезпечністю.
3. Класифікація вибухонебезпечних та пожежонебезпечних приміщень і зон.
4. Основні засоби і заходи забезпечення пожежної безпеки виробничого об'єкту.
5. Пожежна сигналізація. Засоби пожежогасіння. Дії персоналу при виникненні пожежі.
6. Забезпечення та контроль стану пожежної безпеки на виробничих об'єктах.
7. Вивчення питань пожежної безпеки працівниками.

Практичні завдання

1. Сформулювати основні класи шкідливості підприємств за санітарними нормами
2. Охарактеризувати основні глобальні, екологічні проблеми сучасності.
3. Пояснити санітарно-захисні зони підприємств.
4. Описати вимоги до розташування промислового майданчика підприємства, до виробничих та допоміжних приміщень.
5. Розкрити поняття енерго- та водопостачання, каналізація, комунікації.
6. Навести приклади природних екологічних катастроф у світі за останні 20 років.

Рекомендовані інформаційні джерела: 4, 9, 14, 17, 21, 29.

Тема 2.4. Освітлення виробничих приміщень

Теоретичні питання

1. Основні світлотехнічні визначення.

2. Природне, штучне, суміщене освітлення.
3. Класифікація виробничого освітлення.
4. Основні вимоги до виробничого освітлення.

Практичні завдання

1. Сформулювати нормування освітлення, розряди зорової роботи.
2. Розкрити поняття експлуатація систем виробничого освітлення.
3. Перелічити та пояснити новітні способи джерел штучного освітлення, лампи і світильники. Загальний підхід до проектування систем освітлення.

Рекомендовані інформаційні джерела: 5, 14, 16, 18, 27.

Тема 2.5. Основи виробничої безпеки. Електробезпека. Виробничий шум і вібрація, ультразвук та інфразвук

Теоретичні питання

1. Параметри звукового поля: звуковий тиск, інтенсивність, частота, коливальна швидкість. Звукова потужність джерела звуку.
2. Класифікація шумів за походженням, за характером, спектром та часовими характеристиками.. Контроль параметрів шуму, вимірювальні прилади.
3. Методи та засоби колективного та індивідуального захисту від шуму.
4. Джерела та параметри інфразвукових та ультразвукових коливань. Нормування та контроль рівнів, основні методи та засоби захисту від ультразвуку та інфразвуку.

Практичні завдання

1. Розкрити особливості формування інфразвук та ультразвук.
2. Перелічити основні групи нормування шумів
3. Навести приклади техногенних аварій і катастроф у третьому тисячолітті.

Рекомендовані інформаційні джерела: 2, 3, 8, 11, 15, 20.

Тема 2.6. Психологія ризику та трудові відносини. Управління ризиками.

Методи оцінки ризику

Теоретичні питання

1. Що означає поняття «стрес»?
2. Які існують форми соціальних небезпек?
3. Якими є наслідки впливу господарської, військової діяльності на життєдіяльність людини?

Практичні завдання

1. Пояснити суть охорони праці.
2. Описати особливості забезпечення сприятливих умов праці на підприємствах (в організаціях) народного господарства України.
3. Пояснити: в чому полягає організація та забезпечення умов охорони праці на підприємствах і установах України.

Рекомендовані інформаційні джерела: 1, 3, 9, 10, 24, 27.

6.ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Історія відносин людини з природою.
2. Природні ресурси Землі, їх класифікація.
3. Катастрофи і стихійні явища геологічного походження.
4. небезпечні стихійні явища метеорологічного і гідрологічного походження.
5. Екологічні катастрофи і несприятливі ситуації антропогенного походження.
6. Екологічні катастрофи і явища природно-антропогенного походження.
7. Екологічні проблеми сільськогосподарського виробництва.
8. Забруднення довкілля від експлуатації транспорту.
9. Класифікація забруднень природного середовища.
10. Проблеми народонаселення. Демографічний вибух.
11. Антропогенне забруднення атмосфери.
12. Кислотні дощі, причини виникнення, наслідки.
13. Основні джерела, види і об'єми забруднень гідросфери.
14. Причини дефіциту прісної води на Землі.
15. Стан забруднення і проблеми охорони вод суходолу.
16. Екологічні проблеми охорони вод Світового океану.
17. Екологічні аспекти використання і збереження підземних вод.
18. Склад і функціонування біосфери.
19. Екологічні проблеми охорони рослинного світу.
20. Екологічні аспекти використання пестицидів.
21. Особливості охорони тваринного світу.
22. Сучасні підходи до ідеї ноосфери.
23. Екологічні аспекти використання вторинних ресурсів і ресурсозбереження.
24. Основні екологічні проблеми України.
25. Екологічні аспекти добування корисних копалин в Україні.
26. Новий моральний кодекс природокористування, нова екологічна свідомість.
27. Визначення раціонального природокористування та екологізації виробництва.
28. Біологічно-активні добавки та їх вплив на організм людини.
29. Новітні способи очищення питної води та стічних каналізаційних вод.
30. Що таке «екологізація виробництва»?
31. Основні поняття дисципліни «Охорона праці».
32. Поняття державних нормативних актів з охорони праці. Їх склад та вимоги.
33. Принципи, на яких базується державна політика з питань охорони праці.
34. Сутність вимог нормативних документів з питань охорони праці.
35. Порядок відповідальності посадових осіб за порушення законодавства охорони праці.
36. Порядок організації служби охорони праці на підприємстві.
37. Основні функції служби охорони праці.
38. Основні питання, які контролює служба охорони праці.
39. Показники нещасних випадків на підприємстві.
40. Обов'язки власника підприємства з питань охорони праці.

41. Права фахівців з охорони праці.
42. Порядок розслідування профзахворювань.
43. Права громадян на охорону праці при укладенні трудової угоди.
44. Основні функції управління охороною праці на підприємстві.
45. Порядок складання змісту обліку нещасних випадків, які на беруться на облік по формі Н-1.
46. Порядок повідомлень про нещасний випадок.
47. Порядок обов'язків власника при отриманні повідомлення про нещасний випадок.
48. Порядок спеціального розслідування нещасних випадків.
49. Мікроклімат робочої зони: поняття, вплив на теплообмін організму людини з навколишнім середовищем.
50. Нормування та контроль параметрів мікроклімату. Загальні заходи та засоби нормалізації параметрів мікроклімату.
51. Вентиляція, як сукупність заходів і засобів, що забезпечують розрахунковий повітрообмін в приміщеннях чи інших спорудах.
52. Види вентиляції, системи вентиляції, їх характеристики, конструктивне оформлення.
53. Нормативні документи, значення виробничого освітлення, види виробничого освітлення, вимоги санітарних нормативів щодо їх використання.
54. Визначення поняття "шум". Класифікація шумів. Дія шуму на організм людини. Нормування шумів. Контроль параметрів шуму.
55. Методи та засоби колективного та індивідуального захисту від шуму
56. Інфра- та ультразвук. Параметри і джерела інфра- та ультразвуку. Дія інфра- та ультразвуку на організм людини.
57. Нормування та контроль рівнів, методи та засоби захисту від інфра- та ультразвуку.
58. Визначення поняття "вібрація". Параметри вібрації. Причини вібрації. Джерела вібрації. Вплив вібрації на організм людини.
59. Заходи та засоби колективного та індивідуального захисту від вібрацій.
60. Загальні санітарно-гігієнічні вимоги до розміщення підприємств, до виробничих і допоміжних приміщень.
61. Електротравматизм в Україні. Дія електричного струму на людину. Види електротравм.
62. Причини летальних наслідків від дії електричного струму.
63. Фактори, що впливають на наслідки ураження людини електричним струмом.
64. Система попередження пожеж.
65. Система пожежного захисту.
66. Способи і засоби гасіння пожежі. Евакуація людей.
67. Обов'язки державних органів, керівників підприємств, установ, організацій, підприємців, громадян щодо забезпечення пожежної безпеки.
68. Державний пожежний нагляд. Пожежна охорона.
69. Інструкції з пожежної безпеки, наочна агітація, контроль стану пожежної безпеки.

1. Стічні води – це:

1. Води металургійних комбінатів.
2. Комунальні та промислові стоки місць (побутові, виробничі, дощові з вулиць, промислових майданчиків, районів усіх типів забудов), використані людиною і відведені після користування.
3. Води які різноманітні за спектром забрудників.

2. Безпека життєдіяльності вивчає:

1. Індивідуальні і колективні засоби захисту.
2. Інструменти захисту особистості.
3. Основи захисту особистості.

3. Групи чинників, до яких належить світло:

1. Едафічні.
2. Орографічні.
3. Кліматичні.

7. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Система оцінювання сформованих компетентностей у здобувачів вищої освіти враховує види занять, які згідно з програмою освітньої компоненти передбачає виконання самостійної роботи.

Максимальна кількість балів, яку здобувач вищої освіти може набрати при вивченні дисципліни становить 100 балів, в тому числі за поточну навчальну діяльність – 25 балів, за екзаменаційний підсумковий контроль (залік) – 75 балів.

Поточна навчальна діяльність складається з лекцій і самостійної роботи здобувачів вищої освіти.

Оцінка рівня знань при проведенні *поточного контролю* (виконання завдань самостійної роботи) здійснюється таким чином:

Оцінка **«відмінно»**: виставляється, якщо здобувач вищої освіти в процесі поточного контролю:

- розкриваючи тему, чітко й докладно освітлює матеріал, аргументує свою думку, робить власні висновки;
- завдання самостійної роботи виконані повністю на високому рівні.

Оцінка **«добре»**: виставляється, якщо здобувач вищої освіти в процесі поточного контролю:

- недостатньо повно, але змістовно викладає матеріал відповідно до поставлених завдань;
- завдання самостійної роботи виконані, але переобтяжені ілюстративним матеріалом.

Оцінка **«задовільно»**: виставляється, якщо здобувач вищої освіти в процесі поточного контролю:

- засвоїв навчальний матеріал не в повному обсязі;
- дає неповну відповідь на поставлені питання;
- допустив значні помилки при розкритті теми.

Оцінка **«незадовільно»**: виставляється, якщо здобувач вищої освіти в процесі поточного контролю:

- не засвоїв навчальний матеріал;
- не може викласти матеріал логічно, структуровано;
- не виконав поставлених задач при виконанні самостійної роботи.

Кількість балів, яку здобувач набирає за семестр, визначається як середнє арифметичне.

Підсумковий контроль знань здійснюється в кінці семестру, за умови/наявності позитивних оцінок поточного контролю, шляхом проведення заліку у вигляді тестування (50 тестів). При підсумковому контролі (залік) максимальна кількість правильних відповідей при складанні тестів становить 75 балів.

За кожен правильну відповідь здобувач отримує 1,5 бали.

Нуль балів отримує здобувач вищої освіти, якщо:

- вказано неправильну відповідь,
- вказано більше однієї відповіді,
- відповіді не надано.

Розподіл максимально можливих балів, які отримує здобувач вищої освіти

Поточний контроль	Залік	Сума
25 балів	75 балів	100 балів

Оцінка А (90–100 балів) «відмінно» виставляється, якщо здобувач вищої освіти в процесі поточного контролю:

- надає відповіді на запитання повністю;
- наводить сучасні літературні джерела;
- володіє матеріалом та наводить приклади щодо теми;
- завдання самостійної роботи виконані повністю на високому рівні і становить 90–100% загального обсягу завдань.

При підсумковому контролі (залік) кількість правильних відповідей при складанні тестів становить: 65 – 75 балів.

Оцінка В (84–89 балів) «добре» виставляється, якщо здобувач вищої освіти в процесі поточного контролю:

- недостатньо повно, але змістовно викладає матеріал відповідно до поставлених завдань;
- при розкритті теми використовує застарілі літературні джерела;
- завдання самостійної роботи виконані, але з незначними помилками, або в обсязі, що становить 80– 90% загального обсягу завдань.

При підсумковому контролі (залік) кількість правильних відповідей при складанні тестів становить: 54 – 64 бали.

Оцінка С (74–83 балів) «добре» виставляється, якщо здобувач вищої освіти в процесі поточного контролю:

- викладає навчальний матеріал поверхово;
- знає основні поняття навчального матеріалу;
- завдання самостійної роботи виконані в обсязі не менше ніж 70 –80% від загального обсягу завдань.

При підсумковому контролі (залік) кількість правильних відповідей при складанні тестів становить: 49 – 53 бали.

Оцінка D (66–73 балів) «задовільно» виставляється:

- за поверхове і нечітке викладання матеріалу щодо поставлених завдань;
- здобувач допускається суттєвих помилок при поданні матеріалу;
- не використовує сучасні літературні джерела;
- завдання самостійної роботи виконані в обсязі не менше ніж 50 – 60% від загального обсягу завдань.

При підсумковому контролі (залік) кількість правильних відповідей при складанні тестів становить: 44 – 48 балів.

Оцінка Е (61–65) «задовільно» виставляється, якщо здобувач вищої освіти в процесі поточного контролю:

- під час відповіді допускає суттєві помилки;
- завдання самостійної роботи виконані в обсязі не менше ніж 30-50% від загального обсягу завдань.

При підсумковому контролі (залік) кількість правильних відповідей при складанні тестів становить: 41 – 43 бали.

Оцінка FX (21–60) «незадовільно з можливістю повторного складання» виставляється, якщо здобувач вищої освіти в процесі поточного контролю:

- викладає матеріал, що складає менше 50% необхідного обсягу;
- завдання самостійної роботи виконані в обсязі не менше ніж 30% від загального обсягу завдань.

При підсумковому контролі (залік) кількість правильних відповідей при складанні тестів становить: 14 – 40 балів.

Оцінка F (0–20) «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» виставляється, якщо здобувач в процесі поточного контролю:

- не володіє навчальним матеріалом;
- завдання самостійної роботи виконані в обсязі менше ніж 30% від загального обсягу завдань.

При підсумковому контролі (залік) кількість правильних відповідей при складанні тестів становить: 0 – 13 балів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для іспиту, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
84–89	B	добре	
74–83	C		
66–73	D		
61–65	E	задовільно	
21–60	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незадовільно з можливістю повторного складання
0–20	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням освітньої компоненти	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням освітньої компоненти

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА

Законодавчі та нормативні документи

1. Водний кодекс України (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1995р.
2. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», 1993 р.
3. Закон України «Про виключну (морську) економічну зону України» від 16 травня 1995 р.
4. Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну небезпеку» від 8 лютого 1995 р.
5. Закон України Про охорону праці, 1992 р.

Основна література

6. Атаманчук П. С., Мендерецький В. В., Панчук О. П. Практикум з безпеки життєдіяльності та охорони праці: навчально-метод. посібник. Кам'янець-Подільський : ВОП Сисин О. В., 2007. 140 с.
7. Безпека життєдіяльності, цивільна оборона та охорона праці. Інтегрована навчальна програма. Київ : Освіта України, 2005. 24 с.
8. Березуцький В. В., Бондаренко Т. С., Валенко Г. Г. Основи охорони праці / за ред. проф. В. В. Березуцького. Харків : Факт, 2005. 480 с.
9. Білявський Г. О., Падун М. М., Фурдуй Р. С. Основи загальної екології: підруч. для вищ. навч. закладів / за ред. Г. О. Білявського. Київ : Либідь, 2005. 368 с.
10. Жидецький В. Ц. Основи охорони праці: підручник. Львів : УАД, 2006. 336 с.
11. Запорожець О. І., Протоєрейський О. С., Франчук Г. М., Боровик І. М. Основи охорони праці: підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 264 с.
12. Катренко Л. А., Кіт Ю. В., Пістун І. П. Охорона праці: курс лекцій. Практикум: навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2009. 540 с.
13. Основи охорони праці: підручник. 2-ге видання. К. Н. Ткачук, М. О. Халімовський, В. В. Зацарний. Київ : Основа, 2006. 448 с.
14. Русаловський А. В. Правові та організаційні питання охорони праці : навч. посіб. 4- те вид., доповнене і перероб. Київ : Університет «Україна», 2009. 295 с.

Допоміжна література

15. Баб'як О. С., Біленчук П. Д., Чирва Ю. О. Екологічне право України: навч. посіб. Київ : Атіка, 2000. 216 с.
16. Васильчук М. В., Медвідь М. В., Сачков Л. С. Збірник нормативних документів з безпеки життєдіяльності. Київ : Фенікс, 2000. 896 с.
17. Гандзюк М. П., Желібо Є. П., Халімовський М. О. Основи охорони праці: підруч. для студ. вищих навч. закл. / за ред. Гандзюка М. П. Київ : Каравела, 2003. 408 с.
18. Джигерей В. С. та ін. Безпека життєдіяльності: практичні заняття. Львів : Афіша, 2000. 251 с.

19. Желібо Є. П., Заверуха Н. М., Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності: навч. посіб. / за ред. Желібо Є.П. Київ : Каравела, 2005. 344 с.
20. Желібо Є. П., Зацарний В. В. Безпека життєдіяльності: підручник. Київ : Каравела, 2007. 288 с.
21. Жидецький В. Ц., Джигирей В. С., Мельников О. В. Основи охорони праці. Львів : Афіша, 2000. 350 с.
22. Закон України «Про тваринний світ» від 13 грудня 2001 р.
23. Земельний кодекс України від 18 грудня 1992 р.
24. Кодекс України «Про надра» від 27 липня 1994 р.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

25. <http://www.ztec.com.ua/ztec/e-lib/.pdf>
26. <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/10837>
27. http://kipt.com.ua/wp-%D0%B2%D0%.%D0%95._2001.pdf
28. <http://xn--e1ajqk.kiev.ua/wp-content/uploads/2019/12/ZHideczkiy-V.CZ.-Osnovi-ohoroni-praczi.-Pidruchnik-1.pdf>
29. <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/108579/CD498.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
30. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws> – офіційний сайт Верховної Ради України
31. <http://necu.org.ua/> – Національний екологічний центр України
32. <http://ecoburougcc.org.ua/> – бюро УГКЦ з питань екології
33. http://eco.com.ua/about_site – промислова екологія